

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2025

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 3 ΩΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2025

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 6 Ιουνίου 2025

Ώρα: 8:00 – 11:00 π.μ.

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ
ΤΡΕΙΣ (23) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **δύο (2) ΜΕΡΗ**.

Να απαντήσετε σε **ΟΛΑ** τα ερωτήματα

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 70)

Ηθικές προκλήσεις στην Τεχνητή Νοημοσύνη στην εκπαίδευση:
Σκέψεις από την ελληνική φιλοσοφία

Η Τεχνητή Νοημοσύνη δείχνει να έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώσει ταχύτατα το εκπαιδευτικό σύστημα, ανεξαρτήτως βαθμίδας, προσφέροντας ευκαιρίες σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς για την εξατομίκευση της μάθησης, τη βελτίωση των αξιολογήσεων και την παροχή βαθύτερων αναλύσεων σχετικά με τις επιδόσεις των μαθητών. Καθώς, προοδευτικά, η εκπαιδευτική κοινότητα υιοθετεί αυτές τις τεχνολογίες, αναδεικνύονται και οι ηθικές επιπτώσεις αυτής της διαδικασίας που «υπόσχεται» πλατφόρμες προσαρμοστικής μάθησης, έξυπνα συστήματα διδασκαλίας και αυτοματοποιημένη βαθμολόγηση. Παράλληλα, η ενσωμάτωση τέτοιων εργαλείων εγείρει κρίσιμες ανησυχίες σχετικά με το απόρρητο των δεδομένων των μαθητών και των εκπαιδευτικών, την αλγοριθμική προκατάληψη, την αυτονομία και τον εξελισσόμενο ρόλο των εκπαιδευτικών.

Πολλά από τα διλήμματα που καλούμαστε να επιλύσουμε μπορούν να αναλυθούν παραλληλίζοντας τις σύγχρονες εφαρμογές της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση με τις διαχρονικές ηθικές ιδέες που παρέχει η αρχαία ελληνική φιλοσοφία. Φιλόσοφοι όπως ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης, τα έργα των οποίων έθεσαν τα θεμέλια της δυτικής σκέψης, προσφέρουν έναν μοναδικό «φακό» μέσα από τον οποίο μπορούμε να εξετάσουμε με κριτικό πνεύμα τις ηθικές

προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση. Αυτοί οι κλασικοί στοχαστές ασχολήθηκαν σε βάθος με ζητήματα γνώσης, ηθικής, ανθρώπινης ανάπτυξης και αυτονομίας, έννοιες που σχετίζονται άμεσα με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε σήμερα.

Οι τεχνολογίες Τεχνητής Νοημοσύνης υπόσχονται να φέρουν επαναστατικές αλλαγές στην εκπαίδευση με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα, οι εξατομικευμένες πλατφόρμες μάθησης προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες κάθε μαθητή, επιλέγοντας το μαθησιακό περιεχόμενο και τον ρυθμό της διδασκαλίας ώστε να ταιριάζουν σε διαφορετικά στυλ και δυνατότητες μάθησης. Αναλύοντας τις τεράστιες ποσότητες δεδομένων που παράγει η χρήση ενός τέτοιου συστήματος από τους μαθητές, τα συστήματα αυτά μπορούν να εντοπίζουν κενά στις γνώσεις και να προτείνουν στοχευμένους μαθησιακούς πόρους, ενώ τα αυτοματοποιημένα συστήματα βαθμολόγησης μπορούν να μειώσουν τον διοικητικό φόρτο των εκπαιδευτικών, παρέχοντας ταχύτερη ανατροφοδότηση στους μαθητές, βελτιώνοντας ενδεχομένως και τα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπλέον, τα συστήματα διδασκαλίας με Τεχνητή Νοημοσύνη προσφέρουν εξατομικευμένη υποστήριξη στους μαθητές, βοηθώντας τους στην επίλυση προβλημάτων και απαντώντας σε ερωτήσεις εκτός των παραδοσιακών ωρών διδασκαλίας, χωρίς να χρειάζεται να απασχολείται ο εκπαιδευτικός.

Καθώς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι εταιρείες εκπαιδευτικής τεχνολογίας συλλέγουν και αποθηκεύουν ευαίσθητες πληροφορίες, τα ερωτήματα σχετικά με την ιδιοκτησία των δεδομένων, την ασφάλεια και την πιθανή κατάχρηση γίνονται όλο και πιο σημαντικά. Επιπλέον, το ενδεχόμενο αλγοριθμικής μεροληψίας αποτελεί σημαντική απειλή για τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση: τα συστήματα Τεχνητής Νοημοσύνης είναι τόσο καλά, όσο τα δεδομένα στα οποία εκπαιδεύονται, και αν τα δεδομένα αυτά αντανακλούν τις υπάρχουσες κοινωνικές προκαταλήψεις, τα συστήματα αυτά μπορούν να διαιωνίσουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση. Για παράδειγμα, εάν ένα αυτοματοποιημένο σύστημα εισαγωγής σε Πανεπιστήμια βάσει του βιογραφικού των μαθητών εκπαιδεύει σε υπάρχοντα δεδομένα από περιζήτητα εκπαιδευτικά ιδρύματα, μπορεί να συνεχίσει να ευνοεί τις προνομιούχες ομάδες που ιστορικά έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε αυτά, ενισχύοντας έτσι τις ανισότητες, αντί να τις εξαλείψει.

Επιπλέον, ενώ η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να ενισχύσει την εξατομίκευση, κινδυνεύει να υπονομεύσει τον ρόλο των εκπαιδευτικών. Η υποβάθμιση των διδασκαλίας αλληλεπιδράσεων μαθητών και εκπαιδευτικών, που φάνηκε και από την περίοδο της πανδημίας ότι έχουν κρίσιμη σημασία για την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξή τους, δημιουργεί τέτοιες ανησυχίες: αν δεν είμαστε προσεκτικοί, η εκπαίδευση μπορεί να γίνει υπερβολικά μηχανοποιημένη, δίνοντας προτεραιότητα στην αποδοτικότητα και τις μετρήσεις απόδοσης έναντι της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της ηθικής κρίσης, δεξιότητες που δεν μπορούν εύκολα να ποσοτικοποιηθούν ή να αυτοματοποιηθούν.

(Απόσπασμα – Διασκευή)

Κώστας Καρπούζης, *Βιοηθικά* 10 (2) (Σεπτέμβριος 2024) 3-4.

A.I.1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου, σε έκταση 120-140 λέξεων.

(μονάδες 8)

Μονάδες περιεχομένου: (6 μονάδες)

Εισαγωγική φράση – Ταυτότητα κειμένου:

[κειμενικό είδος: άρθρο], [συγγραφέας/αρθρογράφος: Κώστας Καρπούζης], [τίτλος: Ηθικές προκλήσεις στην Τεχνητή Νοημοσύνη στην εκπαίδευση: Σκέψεις από την ελληνική φιλοσοφία, [θέμα: οι αλλαγές που επιφέρει η τεχνητή νοημοσύνη στην εκπαίδευση], [τόπος δημοσίευσης: περιοδικό *Βιοηθικά* 10 (2)]

(0,5 μονάδα)

Αναφορά τουλάχιστον σε δύο στοιχεία

1η παράγραφος

- Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να αναδιαμορφώσει το εκπαιδευτικό σύστημα προσφέροντας εξατομίκευση μάθησης, βελτίωση αξιολογήσεων και ανάλυση επιδόσεων.

(μον. 1)

- Καθώς η εκπαιδευτική κοινότητα υιοθετεί αυτές τις τεχνολογίες, αναδεικνύονται ηθικές επιπτώσεις και εγείρονται ανησυχίες.

(μον.0,5)

2η παράγραφος:

- Οι ηθικές προκλήσεις μπορούν να επιλυθούν μέσω της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, επειδή παρέχει τη δυνατότητα ανάπτυξης κριτικού πνεύματος.

(μον. 1)

3η παράγραφος:

- Η Τεχνητή Νοημοσύνη υπόσχεται επαναστατικές αλλαγές στην εκπαίδευση.

(μον. 0,5)

4η παράγραφος:

- Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι εταιρείες εκπαιδευτικής τεχνολογίας αποθηκεύοντας ευαίσθητες πληροφορίες δημιουργούν σημαντικά ερωτήματα σχετικά με την ιδιοκτησία δεδομένων, την ασφάλεια και την πιθανή κατάχρηση.

(μον. 1)

- Το ενδεχόμενο αλγοριθμικής μεροληψίας αποτελεί σημαντική απειλή για τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση / διαιώνιση ανισοτήτων στην εκπαίδευση.

(μον. 0,5)

5η παράγραφος:

- Υπάρχει ο κίνδυνος η Τεχνητή Νοημοσύνη να υπονομεύσει τον ρόλο των εκπαιδευτικών και να προκαλέσει μηχανοποίηση της εκπαίδευσης.

(μον. 1)

Μονάδες Δομής-Έκφρασης: 2 μονάδες

- Χρήση συνδετικών λέξεων-αλληλουχία-συλλογιστική του κειμένου: Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή: 0 μονάδες.
- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρείται το ½ των μονάδων.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου-σύνταξη
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): αφαίρεση 1 μονάδας
- Πέραν των 200 λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.

A.I.2. Να αναγνωρίσετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη (4η) παράγραφο του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Τρόπος πειθούς (2 μονάδες)	Μέσα πειθούς (1 μονάδα)	Τεκμηρίωση (1 μονάδα)
Επίκληση στη λογική	α. Επιχείρημα (0,5+0,5) -πρόταση κρίσεως	- «Επιπλέον, το ενδεχόμενο ... στην εκπαίδευση»
	-συλλογισμός	- «Επιπλέον, το ενδεχόμενο ... στην εκπαίδευση»
	β. Τεκμήρια (0,5+0,5) - Παραδείγματα	- «Για παράδειγμα, ...αντί να τις εξαλείψει.»
	- Γενικά αποδεκτές αλήθειες	- «Επιπλέον, το ενδεχόμενο... τις ανισότητες στην εκπαίδευση»
Επίκληση στο συναίσθημα	α. Συναισθηματικά φορτισμένος λόγος (λέξεις συναισθηματικά φορτισμένες)	- «...συλλέγουν και αποθηκεύουν ευαίσθητες πληροφορίες»

	β. Χρήση μεταφορικού/συγκινησιακού λόγου	- «...σημαντική απειλή για τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση» - «να δαιωνίσουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση»
--	--	--

A.I.3. Να εντοπίσετε **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους οι τεχνολογίες Τεχνητής Νοημοσύνης είναι δυνατόν να επιφέρουν, κατά τον συγγραφέα, επαναστατικές αλλαγές στην εκπαίδευση.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

Δύο τρόποι:

- Οι εξατομικευμένες πλατφόρμες μάθησης προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες κάθε μαθητή, επιλέγοντας το μαθησιακό περιεχόμενο και τον ρυθμό της διδασκαλίας, ώστε να ταιριάζουν σε διαφορετικά στυλ και δυνατότητες μάθησης.
- Τα συστήματα αυτά εντοπίζουν κενά στις γνώσεις και προτείνουν στοχευμένους μαθησιακούς πόρους.
- Τα αυτοματοποιημένα συστήματα βαθμολόγησης μειώνουν τον διοικητικό φόρτο των εκπαιδευτικών.
- Τα αυτοματοποιημένα συστήματα βαθμολόγησης παρέχουν ταχύτερη ανατροφοδότηση στους μαθητές.
- Τα αυτοματοποιημένα συστήματα βαθμολόγησης βελτιώνουν ενδεχομένως και τα μαθησιακά αποτελέσματα.
- Τα συστήματα διδασκαλίας με Τεχνητή Νοημοσύνη προσφέρουν εξατομικευμένη υποστήριξη στους μαθητές, βοηθώντας τους στην επίλυση προβλημάτων και απαντώντας σε ερωτήσεις εκτός των παραδοσιακών ωρών διδασκαλίας, χωρίς να χρειάζεται να απασχολείται ο εκπαιδευτικός.

(2 τρόποι X 1,5 μον. = 3 μονάδες)

A.I.4. «Πολλά από τα διλήμματα που **καλούμαστε να επιλύσουμε ... / μπορούμε να εξετάσουμε** με κριτικό πνεύμα τις ηθικές προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση ... / έννοιες που σχετίζονται άμεσα με τις προκλήσεις που **αντιμετωπίζουμε** σήμερα.»

Να εξηγήσετε πού αποσκοπεί ο συγγραφέας με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στο πιο πάνω παράθεμα από τη δεύτερη (2η) παράγραφο, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με **δύο (2)** στοιχεία.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

Χρήση α' πληθυντικού προσώπου:

- Ο συγγραφέας εντάσσει τον εαυτό του στο σύνολο (συμμετοχικότητα) / δεν αποστασιοποιείται ως αυθεντία / εκπροσωπεί μια ομάδα και μπορεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο να μεταδώσει άμεσα το μήνυμα για τις ηθικές προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση.
- Προσελκύει το ενδιαφέρον / προκαλεί τον προβληματισμό του αναγνώστη καλώντας τον να εξετάσει με κριτικό πνεύμα τις ηθικές προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση.
- Επιδιώκει να δημιουργήσει στους αναγνώστες το αίσθημα της συλλογικής ευθύνης, ώστε να αναλάβουν το χρέος που τους αναλογεί απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.
- Προσδίδει καθολικότητα στο πρόβλημα στο οποίο αναφέρεται και έτσι ο λόγος του αποκτά ευρύτερη διάσταση, επιτυγχάνοντας την ευαισθητοποίηση του αναγνώστη.
- Ο λόγος του αποκτά αμεσότητα / ο πομπός και ο δέκτης έχουν κοινή οπτική γωνία.
- Μετριάζεται ο διδακτισμός και ο δογματισμός και ο αναγνώστης είναι περισσότερο δεκτικός στο να συμμετάσχει στον προβληματισμό του συγγραφέα.

(2 στοιχεία X 1,5 μον. = 3 μονάδες)

Εάν δεν γίνει σύνδεση με το περιεχόμενο, αφαιρείται 1 μονάδα από κάθε στοιχείο.

A.I.5. Ο συγγραφέας στην πρώτη (1η) παράγραφο αναφέρει ότι «**Η Τεχνητή Νοημοσύνη δείχνει να έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώσει ταχύτατα το εκπαιδευτικό σύστημα...**».

Να αναπτύξετε **δύο (2)** λόγους για τους οποίους είναι αναγκαίο, κατά τη γνώμη σας, να αναδιαμορφωθεί ταχύτατα το εκπαιδευτικό σύστημα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

- η τεράστια τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος, η ταχύτατη διάδοση γνώσης και εικόνας, η εξειδίκευση / Η ραγδαία εξέλιξη της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης του 21ου αιώνα

- η αναποτελεσματικότητα προηγούμενων παραδοσιακών μοντέλων διδασκαλίας και εκπαιδευτικών πρακτικών
- η εύκολη πρόσβαση των εφήβων στα τεχνολογικά επιτεύγματα / οι ψηφιακές δεξιότητες των εφήβων
- η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και η εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης για παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης
- η παγκοσμιοποίηση/η ευρωπαϊκή διάσταση και η αναγκαιότητα για εναρμόνιση του εκπαιδευτικού συστήματος με τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα
- η ελλιπής κατάρτιση και η ανεπαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή και χρήση των νέων τεχνολογιών
- η αναντιστοιχία εκπαίδευσης με τις σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες και ο έντονος ανταγωνισμός
- ο αμοραλισμός, η κρίση των ηθικών αξιών
- η έλλειψη υγιούς πολιτικοποίησης / ο κοινωνικός ρατσισμός / ο φανατισμός / η προπαγάνδα / η παραπληροφόρηση / η υπερκατανάλωση / η οικολογική καταστροφή
- ομαλή μετάβαση των νέων στην αγορά εργασίας
- ...

(2 X 2 μον. = 4 μονάδες)

Σημείωση: Η απλή αναφορά χωρίς ανάπτυξη βαθμολογείται με τις μισές μονάδες.

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μια (1) συνώνυμή** τους, από τις τρεις επιλογές που σας δίνονται, διατηρώντας τη σημασία που έχουν μέσα στην πρόταση:

α. «[...] τη βελτίωση των αξιολογήσεων και την παροχή βαθύτερων αναλύσεων»

- i. παραδοχή ii. προσφορά iii. απόκτηση

β. «[...] ενισχύοντας έτσι τις ανισότητες, αντί να τις εξαλείψει.»

- i. εντείνοντας ii. επηρεάζοντας iii. προκαλώντας

(μονάδες 2)

Απάντηση:

α. (ii) προσφορά

β. (i) εντείνοντας

(2 X 1 μον. = 2 μονάδες)

A.I.7. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη:

α. μεροληψίας

β. δημιουργεί

(μονάδες 2)

Απάντηση:

α. μεροληψίας: μέρος + λαμβάνω/λήψη

β. δημιουργεί: δήμος + έργο/εργάζομαι

(κάθε συνθετικό μέρος βαθμολογείται με 0,5 μον.)

Σημείωση:

Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,25** μονάδας για κάθε συνθετικό μέρος

A.I.8. Αφού μεταφέρετε στο τετράδιο απαντήσεών σας τον παρακάτω πίνακα, να τον συμπληρώσετε γράφοντας **ένα (1) παράγωγο ουσιαστικό** και **ένα (1) παράγωγο επίθετο** για κάθε ένα από τα πιο κάτω ρήματα:

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
εγείρει	εγερτήριο, έγερση, εγερσιμότητα, γρηγοράδα	εγερτικός, εγερτήριος, εγερτός, εγέρσιμος, γρήγορος
(να) φέρουν	φορά, φέρσιμο, φορείο, φορέας, φόρος, φόρα, φόρτος, φόρεμα, φόρημα, φέρμα, φερνή, φέρετρο, φαρέτρα, φοράδα, φορτιστής, φοριαμός (φωριαμός), φορτίο, φορεσιά, φόρτωση, φόρτωμα, φόρτιση	φορητός, φορτικός, φορικός, φερτός, φόριμος, φορητέος, φορτωτικός

(4 X 1 μον. = 4 μονάδες)

Σημείωση:

Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

Σε περίπτωση που δεν προσδιοριστεί το μέρος του λόγου, **αφαιρούνται όλες οι μονάδες**

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«[...] Αν δεν είμαστε προσεκτικοί, η εκπαίδευση μπορεί να γίνει υπερβολικά μηχανοποιημένη, δίνοντας προτεραιότητα στην αποδοτικότητα και τις μετρήσεις απόδοσης έναντι της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της ηθικής κρίσης, δεξιότητες που δεν μπορούν εύκολα να ποσοτικοποιηθούν ή να αυτοματοποιηθούν.»

Ομολογουμένως, η υπερανάπτυξη της τεχνολογίας, με κορυφαία στιγμή της την Τεχνητή Νοημοσύνη, δημιουργεί νέες ευκαιρίες και παράλληλα ενέχει κινδύνους για την εκπαίδευση του 21ου αιώνα. Σε άρθρο σου, που θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σου, να σχολιάσεις την πιο πάνω θέση και, στη συνέχεια, να εισηγηθείς **τρεις (3)** τρόπους με τους οποίους ο εκπαιδευτικός οφείλει να διαχειριστεί τα νέα αυτά δεδομένα, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στον νέο του ρόλο.

(Έκταση: 450-500 λέξεις)

Σημείωση:

Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος: 1,5 μονάδες

Κύριο Μέρος: 9 μονάδες

Επίλογος: 1,5 μονάδες

Πρόλογος: (1,5 μονάδα)

Ενδεικτικά:

- Γενική αναφορά στην υπερανάπτυξη των νέων τεχνολογιών με κορυφαία στιγμή της την Τεχνητή Νοημοσύνη.
- Χαρακτηριστικά της Τέταρτης Βιομηχανικής Επανάστασης, σε συνάρτηση με την Εκπαίδευση του 21ου αιώνα.
- Νέες ευκαιρίες / κίνδυνοι – επαναπροσδιορισμός του ρόλου του εκπαιδευτικού.
- Ή άλλος συναφής πρόλογος

Κύριο μέρος:

Πρώτο Ζητούμενο:

Σχολιασμός θέσης: η υπερανάπτυξη της τεχνολογίας, με κορυφαία στιγμή της την Τεχνητή Νοημοσύνη, δημιουργεί νέες ευκαιρίες και παράλληλα ενέχει κινδύνους.

Νέες ευκαιρίες:

- εξατομικευμένη μάθηση: επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς τη μαθησιακή αντιμετώπιση, αξιολόγηση και προσαρμογή της διδασκαλίας σε κάθε μαθητή, ανάλογα με τις μαθησιακές προτιμήσεις και δυνατότητές του
- άμεση ανατροφοδότηση: μέσω έξυπνων συστημάτων αξιολόγησης, οι μαθητές λαμβάνουν αμέσως διορθώσεις και προτάσεις βελτίωσης
- διευκόλυνση πρόσβασης στη γνώση: το εκπαιδευτικό περιεχόμενο γίνεται διαθέσιμο σε περισσότερους μαθητές, ανεξαρτήτως γεωγραφικής θέσης ή γλωσσικού φραγμού
- γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των μαθητών σε δυσπρόσιτες περιοχές με ανεπαρκείς πόρους και των πιο προνομιούχων συμμαθητών στα αστικά κέντρα
- βελτίωση της διοικητικής αποδοτικότητας της διεύθυνσης των σχολείων, αλλά και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών
- εφαρμογή νέων μεθόδων διδασκαλίας: εφαρμογές επταυξημένης πραγματικότητας και εικονικών τάξεων εμπλουτίζουν την εκπαιδευτική εμπειρία
- ενίσχυση της εξειδίκευσης: χρήση τεχνητής νοημοσύνης στην έρευνα και ανάλυση δεδομένων, στην αναγνώριση κειμένων, χειρογράφων και εικόνων, στη μηχανική μετάφραση, κ.ά.
- ...

Κίνδυνοι:

- υπερβολική και άκριτη εξάρτηση των μαθητών από την τεχνολογία, σε βάρος της δημιουργικότητας και κριτικής σκέψης
- μείωση κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών / μείωση της φυσικής ανθρώπινης αλληλεπίδρασης και συνεργασίας στην τάξη
- παραβίαση των προσωπικών δεδομένων και συλλογή ευαίσθητων πληροφοριών: εγείρει ανησυχίες σε θέματα ιδιωτικότητας των μαθητών και των οικογενειών τους
- ανισότητες ανάμεσα στην εκπαιδευτική κοινότητα / αναπαραγωγή διακρίσεων και προκαταλήψεων στις αποφάσεις και συστάσεις των συστημάτων Τεχνητής Νοημοσύνης
- πιθανή απώλεια θέσεων εργασίας και οικονομική ανασφάλεια για τους εκπαιδευτικούς
- υπονόμηση εκπαιδευτικής και ακαδημαϊκής ακεραιότητας, εάν οι χρήστες επιλέξουν να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά της Τεχνητής Νοημοσύνης ως

δική τους εργασία / ζητήματα λογοκλοπής και εξαπάτησης / δεοντολογία και ηθική, ζητήματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων

- χειραγώγηση και τεχνητή διαμόρφωση της πληροφορίας: τα φίλτρα και οι αλγόριθμοι καθορίζουν ποιες πληροφορίες λαμβάνει κάθε χρήστης, περιορίζοντας τη δυνατότητα για σφαιρική και αντικειμενική ενημέρωση
- προγραμματισμένη διδασκαλία / υψηλός βαθμός ομοιομορφίας σε βάρος της σύνθετης γνώσης και της δημιουργικής μάθησης και της κριτικής σκέψης
- ...

Αναμένεται από τους υποψηφίους να αναπτύξουν επαρκώς **τουλάχιστον ένα** σημείο για τις νέες ευκαιρίες και **τουλάχιστον ένα** σημείο για τους κινδύνους.

(2 X 2,25 μον.= 4,5 μονάδες)

Δεύτερο Ζητούμενο:

Τρεις τρόποι διαχείρισης των νέων δεδομένων από τον εκπαιδευτικό, έτσι ώστε να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στον νέο του ρόλο:

- να διαθέτει ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων (διαρκής επιμόρφωση στις νέες διδακτικές μεθόδους και επιστημονικές εξελίξεις), ώστε να καθοδηγεί τους μαθητές στη σωστή χρήση της τεχνολογίας και των σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων / ψηφιακός εγγραμματισμός / ψηφιακή επάρκεια / να είναι εξοικειωμένος με εργαλεία ΤΠΕ και βασικές αρχές τεχνητής νοημοσύνης
- να χρησιμοποιεί ποικίλες διδακτικές μεθόδους/παιδαγωγικές καινοτομίες / να μην περιορίζεται μόνο στη δασκαλοκεντρική μέθοδο / να λειτουργεί ως συντονιστής της μαθησιακής διαδικασίας
- να οργανώνει τη διδασκαλία με τρόπο που να ενθαρρύνει την αυτενέργεια, την πρωτοβουλία και τη συμμετοχή του μαθητή δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, της φαντασίας, της όξυνσης του νου, της προώθησης του προβληματισμού και του στοχασμού για τον τρόπο χρήσης των νέων ψηφιακών δεδομένων
- να έχει συναίσθηση ευθύνης ως παιδαγωγός με στόχο τη διαφύλαξη της ηθικής ακεραιότητας και εντιμότητας των μαθητών / καλλιέργεια ηθικού κώδικα αξιών (μέτρο, σεβασμός, κ.ά.)
- να καθοδηγεί τους μαθητές στη σωστή και ηθική χρήση της ΤΝ, έτσι ώστε να αναγνωρίζουν τα όριά της και να αποτρέπουν την εξάρτηση ή την παραπληροφόρηση / ηθική και δημοκρατική συμμετοχή στο ψηφιακό περιβάλλον / διδασκαλία δεοντολογίας και ιδιωτικότητας
- να διαθέτει ορισμένα ουσιαστικά χαρακτηριστικά, τόσο προσωπικά όσο και επαγγελματικά / οφείλει να κερδίσει την εμπιστοσύνη, το ενδιαφέρον και τον σεβασμό των εφήβων οι οποίοι μεγαλώνουν έχοντας διαρκή πρόσβαση σε πληροφορίες, έξυπνα εργαλεία και ψηφιακά πρότυπα / να κατανοεί τον ψηφιακό κόσμο των εφήβων (social media, gaming, τεχνητή νοημοσύνη)

- να προωθεί τη διαθεματική γνώση / εκπόνηση ατομικών και ομαδικών εργασιών, ομαδοσυνεργατική μέθοδος / ενίσχυση της βιωματικής μάθησης
- ...

Αναμένεται από τους υποψηφίους να αναπτύξουν επαρκώς **τουλάχιστον τρία** από τα πιο πάνω σημεία.

(3X1,5 μον.= 4,5 μονάδες)

Επίλογος: (1,5 μονάδα)

Συμπέρασμα/ ανακεφαλαίωση

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος): **(2 μονάδες)**
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα): **(4 μονάδες)**
- Δομή παραγράφων: **(2 μονάδες)**
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους: **(4 μονάδες)**

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια-σύνταξη: **(4 μονάδες)**
- Ακριβολογία-επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου: **(4 μονάδες)**
- Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους (άρθρο): **(4 μονάδες)**

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων.
- Για κάθε 5 ορθογραφικά/γραμματικά λάθη αφαιρείται 1 μονάδα
- Απουσία τονισμού: αφαίρεση 1 μονάδας

Σημείωση:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 650): αφαίρεση μόνο 1 μονάδας
2. Έκθεση που θα διαπιστωθεί ότι είναι εκτός θέματος βαθμολογείται με μηδέν (0) σε όλα τα σημεία.
3. Σε περίπτωση κατώτερου ορίου λέξεων όλα τα σημεία βαθμολογούνται αναλογικά.

ΜΕΡΟΣ Β΄ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Β1.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οδ. Ελύτης, *Το Άξιον Εστί*, «Άσμα ι΄»

Της αγάπης αίματα	*	με πορφύρωσαν
Και χαρές ανείδωτες	*	με σκιάσανε
Οξειδώθηκα μες στη	*	νοτιά
	*	των ανθρώπων
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο

Στ' ανοιχτά του πέλαγου	*	με καρτέρεσαν
Με μπομπάρδες τρικάταρες	*	και μου ρίξανε
Αμαρτία μου να 'χα	*	κι εγώ
	*	μια αγάπη
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο

Τον Ιούλιο κάποτε	*	μισανοίξανε
Τα μεγάλα μάτια της	*	μες στα σπλάχνα μου
Την παρθένα ζωή μια	*	στιγμή
	*	να φωτίσουν
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο

Κι από τότε γύρισαν	*	καταπάνω μου
Των αιώνων όργητες	*	ξεφωνίζοντας
«Ο που σ' είδε, στο αίμα	*	να ζει
	*	και στην πέτρα»
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο

Της πατρίδας μου πάλι	*	ομοιώθηκα
Μες στις πέτρες άνθισα	*	και μεγάλωσα
Των φονιάδων το αίμα	*	με φως
	*	ξεπληρώνω
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο

Ερώτηση Β1

α) Να παρουσιάσετε **δύο (2)** σημεία του ποιήματος στα οποία είναι εμφανής η ταύτιση του ποιητικού υποκειμένου με την πατρίδα. Τεκμηριώστε με αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Ταύτιση ποιητικού υποκειμένου – πατρίδας

- Επίκληση «Μακρινή Μητέρα»: ταύτιση του ποιητικού υποκειμένου με την Ελλάδα και με την Παναγία – σύμβολο: αμάραντο ρόδο. Η ταύτιση Παναγίας – Ελλάδας – Μάνας δικαιολογείται από την ταύτιση του ποιητικού υποκειμένου με τη φυλή, με το έθνος του, ταύτιση που διατρέχει ολόκληρη την ποιητική σύνθεση του Ελύτη.

Τεκμηρίωση:

«Μακρινή Μητέρα» / «Ρόδο μου Αμάραντο» (στρ. 1η ή και σε οποιαδήποτε άλλη στροφή)

- Συνειρμική μεταφορά σε μια κρίσιμη ιστορική περίοδο (επανάσταση του 1821/ Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος): η φωνή του ποιητικού υποκειμένου γίνεται η φωνή της πατρίδας, του Έθνους / Ο αγώνας για ελευθερία του Έθνους ταυτίζεται με την αγάπη του ίδιου του ποιητικού υποκειμένου για την ελευθερία.

Τεκμηρίωση:

«Στ' ανοικτά ... ρίξανε» (στρ. 2η)

- Η πορεία του ποιητικού υποκειμένου δεν είναι άλλη από αυτήν της ίδιας του της πατρίδας: μια σκληρή ζωή μέσα στο αίμα και τον πόνο. / Η οργή των αιώνων σε βάρος της πατρίδας, του λαού και του ποιητή.

Τεκμηρίωση:

«Κι από τότε ... και στην πέτρα» (στρ. 4η)

- Η φωνή του ποιητικού υποκειμένου εκπροσωπεί κάθε Έλληνα και αποκαλύπτει το βαθύ δέσιμο με τον τόπο του. Η αγάπη του για την πατρίδα δηλώνεται απερίφραστα και με υπερηφάνεια. Η πορεία του ποιητικού υποκειμένου ακολουθεί την πορεία της πατρίδας, η μοίρα των δύο ταυτίζεται. Η Ελλάδα δημιουργήθηκε μέσα σε ένα τέτοιο φυσικό τοπίο, ωστόσο, κατάφερε παρά τις δυσκολίες και κακουχίες να ξεπεράσει τα εμπόδια και να μεγαλουργήσει. Έτσι και το ποιητικό υποκείμενο μεγάλωσε μέσα στις δικές του πέτρες/δυσκολίες.

Τεκμηρίωση:

«της πατρίδας μου ομοιώθηκα» (στρ. 5η)

«Με τις πέτρες άνθισα και μεγάλωσα» (στρ. 5η)

Το χρέος και η ευθύνη του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στην πατρίδα είναι το αποτέλεσμα της εθνικής του συνείδησης, αφού το αίμα μετατρέπεται σε φως και η δύσκολη αυτή εμπειρία μπορεί να ξεπεραστεί μόνο με την αγάπη. Το ποιητικό εγώ αντιλαμβάνεται και ενσαρκώνει την ιδέα της θυσίας ως τίμημα ελευθερίας.

Τεκμηρίωση:

«Των φονιάδων ... ξεπληρώνω» (στρ. 5η)

(2 σημεία X 2 μον. = 4 μον.)
(Τεκμηρίωση 2X1 μον. = 2 μον.)

Σύνολο: 6 μον.

Σημείωση: Η απλή παράθεση στίχων βαθμολογείται με μία (1) μονάδα.

β) Να προσδιορίσετε τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο στην πρώτη στροφή του ποιήματος και, ακολούθως, να εντοπίσετε **δύο (2)** διαφορετικά σχήματα λόγου με τα οποία αποδίδεται αυτή η κατάσταση. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας. **(μονάδες 6)**

Ενδεικτική απάντηση:

Συναισθηματική κατάσταση ποιητικού υποκειμένου	Τεκμηρίωση	Σχήμα λόγου
αγάπη/έρωτας/πάθος	«Της αγάπης ... πορφύρωσαν»	μεταφορά
αίσθηση παντοδυναμίας	«Της αγάπης ... πορφύρωσαν»	μεταφορά
αγάπη/έρωτας/πάθος	«Της αγάπης... πορφύρωσαν» / «Μακρινή Μητέρα, Ρόδο μου αμάραντο»	παρήχηση (του ρ)
πρωτοφανέρωτη χαρά/φόβος	«Και χαρές ... σκιάσανε»	μεταφορά
πρωτοφανέρωτη χαρά, ευφορία	«Και χαρές <u>ανείδωτες</u> »	επίταξη επιθέτου
πικρία, απογοήτευση, στενοχώρια, πόνος, αίσθηση φθοράς / κόπωση	«Οξειδώθηκα ...ανθρώπων»	μεταφορά
αίσθηση φθοράς/κόπωση	«Και χαρές ανείδωτες» / «Οξειδώθηκα ...ανθρώπων»	παρήχηση (-ειδ-) / (δ)
πρωτοφανέρωτη χαρά # πικρία, απογοήτευση, στενοχώρια, πόνος	«Και χαρές ... σκιάσανε» # «Οξειδώθηκα ...ανθρώπων»	αντίθεση
δέος/αναζήτηση παρηγοριάς, σεβασμός	«Μακρινή Μητέρα ... Αμάραντο»	αποστροφή/επίκληση
δέος, σεβασμός, οικειότητα	«Μακρινή Μητέρα ... Αμάραντο»	προσωποποίηση

(1ο συναίσθημα X 1,5 μον. + 1 τεκμηρίωση X 0,5 + 1 σχήμα λόγου X 1 = 3 μον.)

(2ο συναίσθημα X 1,5 μον. + 1 τεκμηρίωση X 0,5 + 1 σχήμα λόγου X 1 = 3 μον.)

Σύνολο: 6 μονάδες

B2.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ.Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (Απόσπασμα)

ΜΙΑΝ ηλιόλουστη φθινοπωρινή μέρα ο Πετρής κάθονταν στο κατώφλι του και διόρθωνε το θειαφιστήρι του, να το 'χει έτοιμο για να θειαφίσει μόλις θα 'βρισκε κατάλληλο καιρό, όταν άνοιξε με ορμή η καγκελόπορτα του περβολιού και μπήκανε λαχανιασμένα δυο παλληκαράκια, που ήρτανε και στάθηκαν ομπρός του και στριφογύριζαν με αμηχανία στα χέρια τους τα σχολικά τους κασκέτα. Ο Πετρής αλαφιάστηκε μα δεν τ' απόδειξε, μόνο τους κοίταγε και περίμενε να μιλήσουν. Τέλος, το ένα απ' τα παιδιά, ξεχνώντας τα λόγια που φαίνεται να είχε προετοιμάσει, είπε βιαστικά κι ασύνδετα όλη την ιστορία: Οι μαθητές είχαν κατέβει σε διαδήλωση. Ρίχτηκαν πυροβολισμοί από τις «δυνάμεις ασφαλείας». Ο Αρτέμης, που πήγαινε εμπρός με τη σημαία, έπεσε. «Πληγώθηκαν κι άλλοι δυο, όμως ο Αρτέμης... έπεσε!», ξανά 'πε το παιδί γοερά.

Ο Πετρής κατάλαβε και βρέθηκε μεμιάς όρθιος. Μια πύρινη κολόνα θυμού υψώθηκε μέσα του και τριζοβολούσε. Η μάνα, που βρίσκονταν μέσα στο σπίτι κι άκουγε, έσυρε μια φωνή κι έκαμε να χυθεί όζω. Όμως ο Πετρής άπλωσε το χέρι του και την αντίκοψε. Κι αγκαλιάζοντάς την με μια τρυφερότητα πρωτοφάνερη την έβαλε να καθίσει.

Όλα όσα ακολουθήσανε κείνη τη μέρα και την άλλη, ήτανε για τον Πετρή σα να γίνονταν μέσα σε μια ξέχωρη περιοχή της ζωής του, σε μια περιοχή όπου τίποτα δεν τελειώνει και τίποτα δεν αρχίζει, γιατί η στιγμή, η κάθε στιγμή, είναι τόσο κορεσμένη από εσωτερικό κραδασμό, που γεμίζει, μοναδική και κυρίαρχη, τα πάντα. Μέσα στη συντριβή του ένιωθε σα μεταρσιωμένος από μίαν υπερβατική κι απροσδιόριστη ταύτιση του δικού του δράματος με το συνολικό παλμό γύρω του.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ρ. Ρούφος, *Η Χάλκινη Εποχή*

Ο Λευτέρης εξακολουθούσε νάναι ο πιο στενός φίλος του ζευγαριού κι ο αναγνωρισμένος αρχηγός της μικρής συντροφιάς. Καταγόταν από ένα χωριό στα βορειοανατολικά του Νησιού, όπου ζούσε ακόμα ο παππούς του – ένας λεβεντόγερος με γένια και με βράκα.

Ο γέρος ήξερε την επαναστατική δράση του εγγονού του και την έβρισκε φυσική. Αυτός ο χωρικός είχε μίαν αρχοντιά, μίαν άνεση κι ένα θάρρος που άδικα θα γύρευε κανένας να βρει στη λεγόμενη καλή τάξη της πρωτεύουσας.

Εκείνη τη στιγμή πρόβαλε καινούρια διαδήλωση στην άκρη του δρόμου, τραγουδώντας τον Εθνικό Ύμνο. Την οδηγούσε ένας νέος που κρατούσε τη σημαία. «Ήταν σαν Αρχάγγελος» μου διηγήθηκε αργότερα, με λυγμούς, η γριά μαγείρισσά μου που είχε δει τη σκηνή από το παράθυρό της. «Ξανθός, ψηλός, ωραίος... Φορούσε άσπρα γάντια και βαστούσε τη σημαία ολόισια, με τα μάτια καρφωμένα

απάνω της όλη την ώρα. Λες και δεν πατούσε πια σε τούτη τη γη, ατένιζε ψηλά, δεν τραγουδούσε μαζί με τους άλλους, μήτε χτυπιόταν με τους Εγγλέζους. Πώς μπορούσε το καημένο το παιδί; Βαστούσε τη σημαία με τα δυο του χέρια».

Τον έβλεπα το Λευτέρη – γιατί αυτός ήταν – να βαδίζει χαμένος στ' όνειρό του, ίσως και στην ανάμνηση των στίχων πουχαμε διαβάσει την προηγούμενη μέρα.

Ο Ταγματάρχης Ουέρδινγκ τον είδε να προχωράει και φώναξε:

– Αλτ! Διαλυθείτε, ή πυροβολώ!

Τότε ο Ουέρδινγκ πυροβόλησε – μια, δυο φορές – κι ο Λευτέρης γονάτισε κι έπεσε. Πέθανε αμέσως, χτυπημένος στην καρδιά, γιατί ο Ουέρδινγκ ήταν καλός σκοπευτής. Η σημαία σωριάστηκε πάνω του, σκεπάζοντάς τον, και βάφτηκε με το αίμα του. «Τον είδα κει να κείτεται νεκρός στον ήλιο» είπε κλαίγοντας η Κατίνα η μαγείρισσα, «χλωμός και με γαλήνιο πρόσωπο, σα να χαμογελούσε. Έμοιαζε με το Χριστό στον Επιτάφιο της Μεγάλης Παρασκευής...».

Πλησιάζοντας τον ανοιγμένο τάφο είδα μian ακίνητη μορφή να περιμένει από πάνω – έναν ψηλό γέρο με βράκα, ακουμπισμένο στο μακρύ ραβδί του, ανάγλυφο ξεσηκωμένο από αρχαία επιτύμβια στήλη. Αναγνώρισα τον παππού του Λευτέρη. Ντυμένος τα καλά του, με πουκάμισο που έλαμπε κατάσπρο, στεκόταν ίσιος κι αμίλητος ενώ η μάνα βογκούσε ανάμεσα στις άλλες γυναίκες που πάσκιζαν να την παρηγορήσουν.

Ο γέρος σηκώθηκε και γύρεψε μια κιθάρα. Έγινε ησυχία, χάιδεψε λίγη ώρα τις χορδές σα να συγκεντρώνεται, κι έπειτα άρχισε με βαθιά καθαρή φωνή που ήταν μισό τραγούδι και μισό απαγγελία – έναν αποχαιρετισμό στο εγγόνι του, βγαλμένο από την επική μνήμη της φυλής.

Τα μετάφρασα πρόχειρα στο ΜακΦινν.

– Χριστέ μου! έκανε με δέος. Είχες δίκιο. Τούτος ο κόσμος είναι του Ομήρου, δεν είναι δικός μας.

Χάλασε ο κόσμος στα χειροκροτήματα, σε κραυγές θαυμασμού για την αδάμαστη λεβεντιά του γέρου. Και τότε, μονάχα τότε, έπεσε αναίσθητος.

(Απόσπασμα – Διασκευή)

Ρόδης Ρούφος, *Η Χάλκινη Εποχή. Το μυθιστόρημα του Κυπριακού Αγώνα*, Αθήνα, Εστία, 2011 (α' έκδοση:1960), σσ. 130, 157-158, 162-163.

Ερώτηση Β2

α) Να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει ο Πετρήs το γεγονός της θυσίας του Αρτέμη, στο απόσπασμα από τον «Πορτοκαλόκηπο», και ο παππούς το γεγονός της θυσίας του Λευτέρη, στο απόσπασμα από τη *Χάλκινη Εποχή*.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Τρόπος με τον οποίο ο Πετρήs αντιμετωπίζει το γεγονός της θυσίας του Αρτέμη, στο απόσπασμα από τον «Πορτοκαλόκηπο»:

- Ταραάζεται και έπειτα αισθάνεται έντονο θυμό. Οργίζεται για τον θάνατο του παιδιού του.
- Συγκλονίζεται για τη δολοφονία του παιδιού του που αγωνιζόταν για την ελευθερία, αισθάνεται συντετριμμένος, αλλά βρίσκει τη δύναμη να συγκρατηθεί.
- Αποδέχεται καρτερικά, ψύχραιμα και στωικά τη μοίρα του.
- Δεν εκδηλώνει τα συναισθήματά του (ηθική της εποχής). Παρηγορεί τη γυναίκα του.
- Είναι αξιοπρεπής και αγέρωχος.
- Ταυτίζεται με τον Αγώνα του λαού για απελευθέρωση, στο πλαίσιο του οποίου θυσιάστηκε ο γιος του / Το ατομικό/προσωπικό του δράμα ταυτίζεται με το δράμα του λαού του.
- Συνειδητοποιεί την αξία της θυσίας του γιου του για την ελευθερία της πατρίδας.

(2 σημεία X 1 μον.= 2 μονάδες)

Σημείωση: Απλή παράθεση αυτούσιου κειμένου από το απόσπασμα: 0,5 μον. για κάθε σημείο.

Αντιμετώπιση του γεγονότος της θυσίας του Λευτέρη, στο απόσπασμα από τη *Χάλκινη Εποχή*.

- Αξιοπρεπής στάση του παππού στην κηδεία του εγγονού του (ακίνητος, αμίλητος, ντυμένος τα καλά του, με άσπρο πουκάμισο)
- Αδάμαστη λεβεντιά
- Τραγούδι/αποχαιρετισμός στον εγγονό του, βγαλμένο από την επική μνήμη της φυλής
- Κατάρρευση στο τέλος της κηδείας

(2 σημεία X 1 μον.= 2 μονάδες)

Σημείωση: Απλή παράθεση αυτούσιου κειμένου από το απόσπασμα: 0,5 μον. για κάθε σημείο

Στοιχεία σύγκρισης των δύο κειμένων

- Τόσο ο πατέρας του Αρτέμη όσο και ο παππούς του Λευτέρη είναι προετοιμασμένοι να αποδεχθούν την αξία της θυσίας τους. Και οι δύο θεωρούν φυσική τη συμμετοχή τους στον Αγώνα.
- Ο Πετρής αντιμετωπίζει στωικά τη θυσία του γιου του. Παρόμοια, από τη στάση του παππού είναι εμφανής η γενναιότητα του και η φιλοπατρία του.
- Τόσο ο Πετρής, όσο και ο παππούς του Λευτέρη είναι προσηλωμένοι στην αξία του αγώνα για την ελευθερία. Και οι δυο υπερβαίνουν το βαρύτατο πένθος, αντλώντας δύναμη, ο Πετρής από την υπερβατική ταύτιση του

δράματός του με το πνεύμα του Αγώνα και ο παππούς από την ιστορική/επική μνήμη της φυλής.

- Ο Πετρήs συνεχίζει τη ζωή του μετά τη θυσία του Αρτέμη, αντλώντας δύναμη από τη συνείδηση του εθνισμού και την αφοσίωσή του στη γη του (πορτοκαλόκηπος), ενώ ο παππούς καταρρέει μετά την κηδεία του εγγονού του.

(2 σημεία X 1 μον.= 2 μονάδες)

Σημείωση: Δεν αναμένεται από τους υποψηφίους να γράψουν κατ' ανάγκη ξεχωριστά τα στοιχεία σύγκρισης. Δίνονται οι μονάδες και στην περίπτωση που η σύγκριση θα γίνει σε συνδυασμό με την παράθεση των πιο πάνω τρόπων αντιμετώπισης.

β) Να προσδιορίσετε **δύο (2)** κοινούς αφηγηματικούς τρόπους με τους οποίους αποδίδεται η αναγγελία του θανάτου του Αρτέμη στον «Πορτοκαλόκηπο» και του Λευτέρη στη *Χάλκινη Εποχή*. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

Αφηγηματικός τρόπος	«Ο Πορτοκαλόκηπος»	<i>Χάλκινη Εποχή</i>
αφήγηση	«Μιαν ηλιόλουστη ...έπεσε» «Ο Πετρήs κατάλαβε ... την έβαλε να καθίσει»	«Μου διηγήθηκε... το παράθυρό της» «Τον έβλεπα ... το όνειρό του» «Ο ταγματάρχης ... φώναξε» «Τότε ο Ουέρδινγκ.. με το αίμα του»
περιγραφή	«Μιαν ηλιόλουστη φθινοπωρινή μέρα» «μπήκανε ... σχολικά τους κασκέτα	«Χλωμός και με γαλήνιο πρόσωπο ... Μεγάλης Παρασκευής»
διάλογος (ανολοκλήρωτος)	«Πληγώθηκαν κι άλλοι δυο, όμως ο Αρτέμης ... έπεσε!»	«Τον είδα κει να κείτεται νεκρός στον ήλιο»/«χλωμός και ... Μεγάλης Παρασκευής...».
σχόλιο	«Κι αγκαλιάζοντάς τηνε με μια τρυφερότητα πρωτοφάνερη την έβαλε να καθίσει». «Μέσα στη συντριβή του	«Αυτός ο χωρικός είχε μιαν αρχοντιά, μιαν άνεση κι ένα θάρρος που άδικα θα γύρευε κανένας να βρει στη λεγόμενη

	ένιωθε σα μεταρσιωμένος από μιαν υπερβατική κι απροσδιόριστη ταύτιση του δικού του δράματος με το συνολικό παλμό γύρω του».	καλή τάξη της πρωτεύουσας». «Τον έβλεπα το Λευτέρη – γιατί αυτός ήταν – να βαδίζει χαμένος στ' όνειρό του, ίσως και στην ανάμνηση των στίχων πούχαμε διαβάσει την προηγούμενη μέρα». «έναν αποχαιρετισμό στο εγγόνι του, βγαλμένο από την επική μνήμη της φυλής».
--	---	--

Κοινοί αφηγηματικοί τρόποι: 2Χ1 μον.= 2 μονάδες
Τεκμηρίωση: 4Χ0,5 μον. =2 μονάδες

B3. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

I.M. Παναγιωτόπουλος, *Αστροφεγγιά*

– Αδερφέ μου, τον παρακαλούσε η Έρση, πρέπει να φροντίσεις τον εαυτό σου, είσαι άρρωστος, πολύ άρρωστος, δεν είναι σωστό ν' αφήνεται έτσι, στην τύχη.

– Ναι, θα έπρεπε να πάω στο βουνό, σαν τον Πασπάτη και γω, να πεθάνω ήσυχα κει.

– Όχι, δε θα πεθάνεις, αδερφέ μου, θα γίνεις καλά, αισιοδοξούσε το συμπονετικό κορίτσι.

Η Έρση μοιραζόταν μαζί του το λιγοστό της φαΐ, έρριχνε μια κουβέρτα στα πόδια του, για να μην κρυώνει, τον απόθετε στην κουνιστή πολυθρόνα, δεν του απόμεινε πια φίλος άλλος έξω από δαύτη, και σαν κατάφερνε να ξεκλέψει μια ώρα γαλήνης, την περνούσε μαζί της. Έτυχε κιάλας μια φορά, καταμεσήμερο ήταν, να γυρίζει στο σπίτι και να την απαντήσει στο δρόμο και τόσο το χαρήκανε τούτο κ' οι δυο, που είπαν να κάμουν λίγα βήματα παραπέρα. Ανέβαιναν την οδό Σταδίου σιγομιλώντας. Από ψηλά, από το Σύνταγμα, ένα πλήθος κατέβαινε, μια θάλασσα με τη ράχη γεμάτη φωνές και σαματά και μαύρες σημαίες. Παραμέρισαν ξαφνιασμένοι και κοίταξαν. Ένωσαν να κρυώνουν ίσαμε τα κόκκαλα, τόσο απίστευτο ήταν το θέαμα! Οι άρρωστοι της «Σωτηρίας» είχαν αφήσει τα κρεβάτια τους κ' ήρθαν στην πολιτεία να φωνάξουν το δίκιο τους, να ζητιανέψουν λίγη τροφή, λίγη άνεση.

Συλλογίστηκες ποτέ, του είπε η Έρση, το πάθος του τόπου; Πόσοι χτικιασμένοι είναι αυτοί; Πεντακόσιοι, οχτακόσιοι, χίλιοι; Κι αν έκαναν διαδήλωση και περνούσαν μπροστά μας όλοι οι χτικιασμένοι, οι ογδόντα, οι εκατό, οι εκατόν τόσες χιλιάδες; Κι αν περνούσαν μπροστά μας, σε μια παρέλαση θλιβερή, όλοι όσοι παιδεύονται με τις θέρμες κ' ετοιμάζονται για τη φθίση; Κ' οι αγράμματοι; Κ' η προσφυγιά; Κ' εκείνοι που ψευτοζούνε μ' ένα κομμάτι ψωμί; Πόσες μέρες θάπρεπε να σταθούμε σε τούτο το πεζοδρόμιο και ναν τους βλέπουμε να περνούν;

– Τι πρέπει να γίνει; είπε ο Άγγελος.

– Αυτό δεν το ξέρω. Φοβούμαι τους διορθωτήδες, αυτούς που γυρίζουν με λογής λογής «πανοράματα» στα χέρια τους και ξεσκεπάζουν το φακό και σου δείχνουν ένα σωρό πράγματα και θάματα. Ίσως να μη χρειάζεται παρά να γίνουμε καλύτεροι από μέσα μας, να πλάσουμε μια καινούρια καλοσυνάτη ψυχή, ένα ξάστερο μυαλό και τίποτες άλλο. Λίγη ανθρωπιά μάς χρειάζεται, αδερφέ μου, μια καθάρια συνείδηση ευθύνης.

Κεφάλαιο XIV, (σσ. 209-211), Απόσπασμα - Διασκευή

Ερώτηση Β3

Να σκιαγραφήσετε τον χαρακτήρα της Έρσης, λαμβάνοντας υπόψη τη συμπεριφορά της απέναντι στον Άγγελο και τις σκέψεις της για τους αρρώστους και τα φτωχά κοινωνικά στρώματα, καθώς και για το χρέος της κοινωνίας απέναντί τους.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Σκιαγράφιση του χαρακτήρα της Έρσης:

➤ Συμπεριφορά απέναντι στον Άγγελο:

- Μοναδική/αληθινή φίλη
- Δοτική, μοιράζεται το φαγητό της με τον Άγγελο. Του παρέχει έμπρακτα στήριξη, υλική και ψυχολογική, για ανακούφισή του από τα δεινά της ασθένειας.
- Αδελφή ψυχή, καλοσυνάτη. Αφοσιώνεται στον Άγγελο και τον φροντίζει.
- Συμπονετική/τρυφερή/ευαίσθητη: δείχνει την αγάπη, τη στοργή και την τρυφερότητά της στον Άγγελο, χωρίς να αναμένει ανταλλάγματα.
- Αφιερώνει χρόνο να τον συντροφεύει στις δύσκολες στιγμές της αρρώστιας του/είναι υποστηρικτική.
- Χαίρεται κάθε φορά που συναντά τον Άγγελο (άδολη φιλία). Ανιδιοτελής, ανυστερόβουλη.
- Αισιόδοξη για την έκβαση της ασθένειας του Άγγελου.

(2X1,5 μον. = 3 μονάδες)

➤ Σκέψεις της για τους αρρώστους και τα φτωχά κοινωνικά στρώματα:

- Συγκλονίζεται, μαζί με τον Άγγελο, όταν βλέπει τη διαδήλωση των αρρώστων της «Σωτηρίας».
- Διακατέχεται από υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, γιατί αναλογίζεται ότι υπάρχουν και πολλές άλλες χιλιάδες αναξιοπαθούντων (πρόσφυγες, ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις, αναλφάβητοι κ.λπ.).
- Προβληματίζεται σχετικά με την αντιμετώπιση του πιο πάνω κοινωνικού προβλήματος.
- Δεν πιστεύει ότι οι διάφορες ιδεολογίες μπορούν να δώσουν λύση στο οξύ κοινωνικό πρόβλημα.

- Άτομο με ενσυναίσθηση/συμπάσχει/συμπονεί.
- Πιστεύει στην ατομική ευθύνη και στην ευαισθησία κάθε ανθρώπου για την ανακούφιση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

(2 X 1,5 μον. = 3 μονάδες)

- Σκέψεις της για το χρέος της κοινωνίας απέναντί τους:
 - Η πολιτεία όφειλε να εξασφαλίσει υγιεινές συνθήκες περίθαλψης/ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των ασθενών.
 - Βελτίωση βιοτικού επιπέδου των φτωχών κοινωνικών στρωμάτων
 - Χρέος της πολιτείας και της κοινωνίας να επιδεικνύει «ανθρωπιά», με στόχο την αρωγή και την υποστήριξη των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων
 - Καταγγέλλει έμμεσα την αδράνεια και την αδιαφορία της πολιτείας απέναντι στους δυσπραγούντες.

(2X1 μον. = 2 μονάδες)

Σύνολο: 8 μον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ